

Justus Christoph Schomer

Programma, Quo Rector Universitatis Rostochiensis Iustus Christophorus Schomerus, S. Theol. D. & Prof. Prim. Communis ... Ad Festum Natalis Domini pura sancta[ue] religione colendum Cives Academiae suis quosq[ue] titulis honorandos more maiorum excitat [P.P. sub Sigillo Rectorali, in ipso festo Nativit. XXV. Decembris, anni ... MDC LXXXVII.]

Rostochi[i]: Weplingius, [1687]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742500926>

Druck Freier Zugang

J. 512.

1687. Weihn.

~~M 1256. St.~~

1687

PROGRAMMA

270

RECTOR UNIVERSITATIS ROSTOCHIENSIS

JUSTUS CHRISTOPHORUS SCHOMERUS

S. Theol. D. & Prof. Prim. Commu-

nis Sereniss. Ducum Consistorii h.a. Di-

rector & Superintendens Mecklenburgensis

Ad

FESTUM

NATALIS

DOMINI

purâ sanctâq; religione colendum

*Cives Academiae suis quosq; titulis honorandos
more majorum excitat.*

Rostochl, Typis JOH. WEPPLINGII, Acad. Typogr.

M. 1256 57

Um præter vota, statumque veteri more terminum prorogatus mihi fuit Rectoratus, occurrimus augustissimo natalis die festo, quod Christo Salvatori nostro, in hanc lucem quondam ex virgine matre edito, solenni gaudio atq; laudis decantatione celebrat Christianus orbis. Festum hoc, sive rei, cui id sacrum habemus, dignitatem, acceptiq; in eâ beneficii magnitudinem spectes, sive multorum retrò seculorum exemplum, inter præcipuos pietatis ritus, quos quidem ecclesiæ libertas adinvenit, referre par est, quo de expletione vaticiniorum & longæ patriarcharum spei nobis ac omnibus fidelibus gratulamur. Quod si magnorum Principum atque heroum natales inter multa publicæ lætitiæ signa celebrare populus aliis terrarum partibus & olim siveit & hodie solet, quanto majore jure de his natalibus gaudemus publicè, Deoq; gratias agimus, unde non civitatis alicujus flos & augmentum labile, sed totius humani generis æterna salus pendet, & in quibus non regium sanguinem, sed ipsum Dei filium, divinæq; & immensæ gloriæ ad humanæ conditionis consortiū se demittentem majestatem admiramur? Omnino oportet illos parum reverentiâ tanti hospitis moveri, qui mysterii hujus, quod angelico quondam carmine canebatur, ut Evangelica prædit historia, atinam stato die memoriam in ecclesiâ conservari nolunt. Cujusmodi homines hodie plures videas suâ opinione catharos, vel ut barbarè vocari amant, *puritanos*, quibus omnia religionis adminicula sordent, atque ne superstitionis notam incurrant, profanare sacra hæc quam imitari fatius videtur. Quamvis enim ad fundamenta fidei & salutis non pertineat festorum dierum observatio, illa tamen debetur majoribus auctoritas, illa ipsi Christo in terris nato reverentiâ, ne perinde tollere liceat pia ejusmodi honoris & grati animi documenta, ac priscis quondam Christianis eadem non ponere integrum erat. Enimverò non idem facimus, quod communiter hierarchici in Angliâ solent, qui ceremonias suas contra fanaticorum hominum insultus minus rectè sibi tueri videntur, nisi contrario antagonists errore. illas in Apostolicam traditionem refundant, ut
& hanc

& hanc natalis Christi statam quotannis memoriam ab ipsis in-
 cunabilis Christianismi derivemus: sed juniorem aliquantò fe-
 sti originem esse agnoscimus, quippe post tria fere ecclesie se-
 cula demum inauditi. Nicephorus sanè videtur institutio-
 nem ejus Justino I. imperatori vindicare, quemadmodum ab
 ejus filio Justiniano τῆς ὑπαπαντῆς seu purificationis festum
 publico edicto sancitum esse narrat. Sed ut illius scriptoris in
 veteri historiâ non admodum gravis auctoritas est, ita quacun-
 que tandem facta sit à Justino diei, quibusdam fortè locis negli-
 gentiùs habiti, confirmatio, certum est, diu antea illum in o-
 mni ecclesiâ sacrum festumque fuisse, quod non tantum Augu-
 stini, Hieronymi, Ambrosi, Leonis, Chrysostomi, aliorumq;
 dictæ hoc die homiliae docent, sed & ipse Justiniani codex l. 2 &
 7. de feriis Valentiniani, Theodosii & Arcadii AAA. constitutio-
 nes exhibens, idem festum agnoscentes. Quin idem Nicepho-
 rus jam tum Diocletiani tempore sub initium quarti seculi, me-
 moriam publicam natalis Domini agnoscit, cum multa homi-
 num millia, qui ad illam celebrandam in eadem sacram confluxe-
 rant Nicomediæ, eodem die succenso templo à tyranno exusta
 esse narrat. Hammondus autem & partim Montacutius, docto-
 res Angli, ut majoris ævi canitiem illi concilient, pseudonyma &
 adulterina etiam scripta excutiunt, ac pro genuinis tuentur, O-
 rigenem in Matthæum, Cyprianum de Cardinalibus Christi o-
 peribus, Constitutiones Apostolicas, deniq; Josephi Ægyptii testi-
 monium, viri vix ante trecentos annos nati, ex Arabico MS. bi-
 bliothecæ Bodlejanæ, qui Apostolicum illum canonem esse affir-
 mat, ut XXV. Decembris dies Christo natalis habeatur. Major hic
 Pontificiorum, Florentinii & ex eo Cardinalis Bonæ candor est,
 qui sub Julio I. papâ, id est, circa annum Domini 340. demum
 nativitatem Christi stato die Romæ coli cœpisse volunt. Certè
 sub finē seculi secundi nondū hoc festū obtinuisse, vel inde con-
 stat, quòd Clemens Alexandrinus l. 1. Strom., aliquos *Ἐπισημίας*
 accuset, quòd non annum tantum sed & diem nativitatis Christi
 scire velint: & ipsa veterum dissensio in illo definiendo, quæ etiã
 quarto seculo observatur, postquam jam ubiq; sacer Christianis
 esse cœperat, planissimè docet, nullâ illum Apostolorum lege ec-

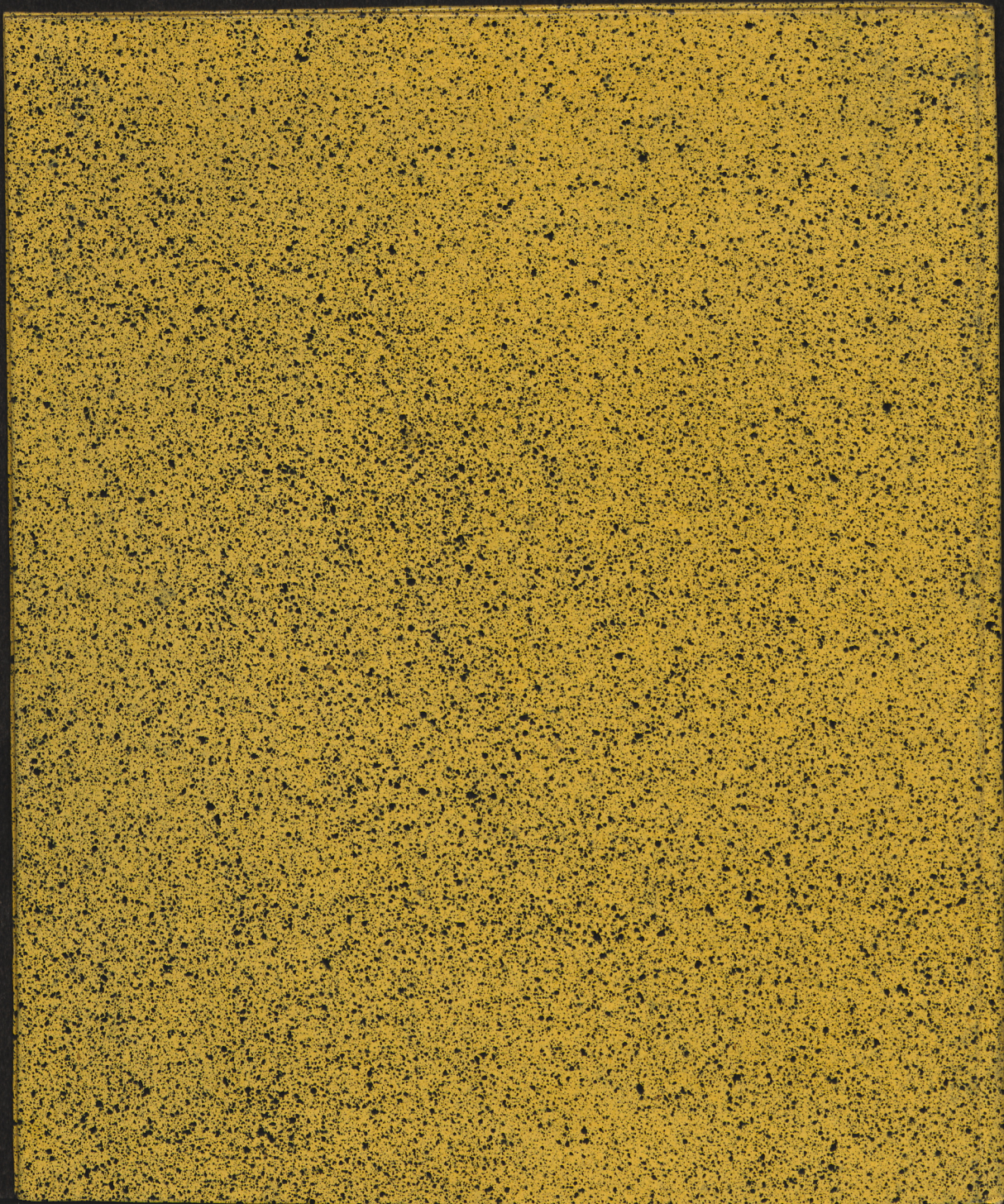
clesie commendatum, neq; communi aliquâ deliberatione pri-
 mitus receptum esse. Nam præter illos, quos olim in eadem Au-
 gustum illi assignasse Clemens refert, omnem Ægyptum atq; or-
 rientem in sexto Januarii nativitate Christi ejusq; anniversaria
 sacra fixisse, Epiphani *her. 51. n. 24.*, Nazianzeni *Orat. de natali Dõ-
 mini*, Cassiani *collat. 10. cap. 2.* aliorumq; testimonia luculenter com-
 probant. Unde Epiphania, sive (ut Græcis etiam dicitur) Theopha-
 nia hodieq; nomen habet, non ab apparitione stellæ, quam magi
 secuti sunt, sed ab apparitione filii Dei in carne, ut diserte do-
 cet Nazianzenus; & Hidorus pelusiota *lib. 3. ep. 10. τὰ θεοφανία*,
 inqviens, ἡ σωτηρία ἡ ἀπὸ τῆς ἀστὴρος γένεσις. Occidentales autem
 ecclesie quia hunc, quem nos colimus, diem festo addixerunt,
 prævio Hieronymo *in c. 1. Ezech.* aliam etymologiae rationem epi-
 phaniae adinvenerunt, vel à baptismo Christi, vel à stellâ magorum
 vel ab aliis deniq; Christi miraculis deductam. Quâ verò ratione
 Latinorū hic dies ad Græcos transvolavit, docet nos oratio Chry-
 sostomi, quam anno hujus seculi nono Petrus Pantinus Tiletanus
 cum aliis aliorum Græcis homilias luci publicæ edidit, postea o-
 peribus Chrystostomi insertam, cujus hæc est inscriptio: Λόγος
 εἰς τὸ γενέθλιον ἡμέρας τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἀθλοῦ μὲν
 ἐπ' ἔσται τότε, πρὸς ἡ ὀλίγων ἐτῶν γνωριθεῖσαι ὡς ἔστι πρὸς
 τῆς δόσεως ἐλθόντων: Oratio in diem natalem Salvatoris nostri Jesu
 Christi, ignotum antea, sed ante paucos annos indicatum à quibusdam
 ab occidente venientibus: In quâ ante decenniū sibi hujus diei indi-
 cium factum esse prodit, non episcoporum literis, sed sermoni-
 bus advenarum. Magnum in hac oratione vulgaris sententiæ
 præsidium positum esse censet Hammondus *catech. præf. p. 85.*
Et de festis p. 538. op. nec sine causâ cum celeberrimo hoc archiepi-
 scopo totum orientem sibi persuasisse censet, quòd de die illo Ro-
 manis certò constaret, quando quidem ad tabulas censuales Ro-
 manorum etiam Justinus martyr *ap. 2.* & Tertullianus *cont. Marc.*
l. 4. c. 19. provocarunt. Nos quidem in hoc firmato multarum gen-
 tium & ætatum consensu facilè acquiescimus, neq; novo sive Sca-
 ligeri sive aliorū calculo, per ephemeridū sacerdotaliū incertos
 circulos aut quasvis alias Conjecturas nequicquam nos ducente,
 movemur, ut incertæ diei annuam recordationem incerto alio
 termino

termino commutemus turbemusve : miramur tamen ingentem illorum fiduciam, quâ perinde ut annum census & edicti Augustalis, in quem natiuitas Domini incidit, aut censorum nomina ac genus, ita ipsum quoque diem, quo natus Christus sit, in Romanis tabulis quaeri potuisse opinantur, quasi vel omnium hominum natales istic descripti extiterint, vel specialiter de nato Jesu populus Rom. magis, quam Herodes aut cives Hierosolymitani, sollicitus fuerit. Etenim *ἀνωθεν*, id est, à pluribus retrò annis, & ex veteri traditione Romanos illum diem seruasse, apud Chryostomum lego, de tabulis publicis, quæ diei veritatem probent, nihil lego; potuitque illa omnis Romanorum traditio vetustatis nomine commendari, etsi nec dum ante centum annos nota fuerit, & ut fieri eo tempore solebat, incerta olim quorundam coniectura, postquam tandem festum publicè receptum erat, in traditionem antiquitatis abiisse. Sed Armenii non æque faciles ac Græci fuerunt in moris sui immutatione, quippe qui fixum sibi semel sextum Ianuarii seruantes, omnes in eo ecclesias quorundam inde ab Apostolis conuenire rebantur seculo XII. ut prodit epistola Catholici illorum ad Manuele[m] Imperatorem. In illâ tamen lubricâ de vero natali Christi disputatione, otiosa est subtilitas Voetii aliorumque ex præcisionis sorte opponentium, cum quaerunt, an etiam hymnos illos & sequentias in hoc festo canere liceat, quibus *natum Christum hodie, & qui processit HODIE de ventre virginali*, ecclesia dilaudat. Illud enim *hodie*, tanquam repetitæ memoriæ vox, vulgò popularem æstimationem magis quam solis atque siderum revolutionem aut mathematicas regulas sequitur, in eâ latitudine sensus, ut sine scrupulo mentis per plures dies, vel hebdomadas etiam in ecclesiâ resonet. Ceterum etsi Latini legibus suis natiuitatem Domini ab adventu magorum, distincto commemorationis intervallo, separauerint, Græci tamen id ex prisca traditione atque more videntur retinuisse, ut eodem hoc XXV. Decembris die utrumque festum combinent, quemadmodum observat H. Casaubonus *exercit. 2. n. 11. sub finem*. atque interim solam benedictionis aquæ solennem pompam, quam & Armenii & Coptitæ habent, alteri illi, tanquam baptismali, ut rentur, Christi diei seruari. Vocant Græci hoc festum, postquam ab epiphaniæ die abstractum est, speciali ter *γενεθλιον ημερας*, Latini veteres *Natalem*, sed recentiores *Natiuitatem Domini*, ut *à memo-*

à memoria martyrum, quorum dies emortuales natalium nomine venire sueverunt, distinguatur. Qualem Beleti observationem legimus apud Fresneum in Glossario. Appellamus Germani festum hoc à sacratâ nocte, quòd nocturnis sacris atq; vigiliis præ ceteris nobis solenne sit. Equidem veteres antelucanis synaxibus sub ethnicorum imperatorum tyrannide assueti, etiam postea, cum florentiore fortunâ uterentur, omnibus statorum dierum publicis sacris nocturnas anteponebant in templis vigiliis, & illis, quæ omni hebdomade, sabbato & die dominico habebant, de quibus Niceti episcopi libellus peculiaris extat, Hieronymo falso adscriptus. Idem majore ac alacriore frequentia factum esse in festis majoribus, facile possumus concludere, & ita magnam paschæ *ἡμερῶν ἐπέτησι* nominat Eusebius *lib. 6. hist. c. 9.* quâ omnis populus gravi mœrore percussus fuerit, quòd oleû lampadibus deficeret, & alibi imperatorē Constantinum laudat, qui sacram festivigiliâ cereis per orbem accensis illustriorem reddiderit. Has totarum sæpe noctium excubias precibus agere soliti, mox ut & psalmis atq; hymnis in laudem Dei compositis ornarent, æmulatio Arianorum Constantinopoli causam dedit, teste Sozomeno *lib. 8. cap. 8.* Quæ successu temporis monachorum tandem propria disciplina facta est. Idem igitur quod in aliis festis observatum est, & in hoc observatum esse constat. Non diffiteor paschalis festi, cujus maxima semper in ecclesiâ solennitas fuit, etiam decantatissimas vigiliis esse: cæterum quia in nativitate Christi peculiaris noctis veneratio extitit, quâ natum esse Christum omnes credunt, certè nocte pastoribus voce Angelicâ ejus primum indicium factum esse, historia Evangelica testatur, hujus quoq; festi vigiliæ diutius in ecclesiâ quam cujusq; alterius constituerunt. Extat hujus officii non una descriptio in Sacramentario Gregorii, *in vigiliis ad nonam, in nocte, in mane* (ut tituli sonant) recitandi. De illo subornata legitur Telesphoro papæ constitutio, *c. 48. de consecr. disp. 1.* *Noctē sanctā nativitatu Domini Salvatoris missas celebrent presbyteri, & hymnū angelicum in illis soleniter decantent, quoniam eadem nocte ab angelo pastoribus nunciatus est.* Coptitarum autem traditionem hunc morem ad concilium Nicænum referentium, ex Abnalhassato recitat Abrahamus Ecchellensis *in præfat. ad canones suos Arabicos.* Retinent inde antelucanas hoc festo missas quibusdam locis hodieq; pontifici

ficii, retinemus & nos non tantum, quas omnibus etiam dominicis diebus servamus, summo mane synaxes, sed & mediâ nocte musicam à turrium cacuminibus hymni angelici modulationem, quæ animos sopore excusso ad vigiles Deo laudes canendas excitet. Lætitiam hujus festi omnem jejuniorum disciplinam tollere, si quando in quartam vel sextâ feriam incidat, veteri more omni hebdomade esuriales & stationibus dicatas, docet Epiphanius *expos. fid. §. 22.* & sic totum δωδεκαήμερον jejuniis quondam vacasse censet Menardus *ad Greg. sacr. p. 35.* Cui tamen sententiæ præter calendâs Januarias, quas ipse agnoscit, pœnitentiæ exercitiis luxuriæ gentium quondam oppositas, & illud Græcorum institutum adversum esse videtur, quod in majoribus festis ad usq; vesperam jejuni sint, sacræq; mensæ differant communionem, & propterea si Theophania in Dominicum incidat, quo jejunare veteri traditione non licet, paucis quibusdam dactylis sumtis, quasi temperamento quodam, utriq; consuetudini satis facere jubentur edicto Theophili Alexandrini *p. 2. synod. Bev. p. 170.* Quod cum Epiphaniï verbis conciliare non posse fateor, nisi de auctore genuino edicti dubitare, eumq; in juniora tempora conjicere liceat, quam quibus celeberrimus ille Theophilus vixit, in quâ conjecturâ confirmor, quia etiam Blastares *in syntagm. lit. T. c. 5.* illam in festis jejunandi disciplinam καινότερον τρόπον recentiorem ecclesiæ morem appellat. Dies verò festo huic antiquitus non nisi unus videtur dictus esse, cum succedentes alios sibi memoria protomartyris Stephani, Johannis Evangelistæ, & infantium ab Herode occisorum vindicaret; nisi quod seculi IX. scriptores octavam Domini addunt, quod hodie simpliciter circumcisionis festum dici solet. Sed dignum nostris ecclesiis visum est ingens illud beneficium, quod humano generi in filio Dei nato collatum est, ut ejus solennis recordatio, per plures dies producta, hominum laudes atq; merita eminentiore splendore superaret, ita ut mutatis etiam alicubi pericopis Evangelicis totum triduum Christo sacrum sit. Has autem sanctas & solennes ferias purâ summâq; religione venerari nostrum est, Cives Academici, atq; id agere, ut aucta potius quam deminuta tempore videatur prisca majorum erga Deum pietas. Reliquerunt Saturnalia Romanorum, & id genus alia idololatrarum sacerrima sacra multos in Christianis ethnicos mores, qui magis

gis genio indulgere, festivisq; ludis oblectari student his diebus, quam se ad gravitatem Christianos decentem componere, animisque gratis mysteria Dei contemplari. Patres familias sæpe, quibus muneribus quasi cœlitus delapsis, larvisq; scenicis ac idololatricis pueros sive exhilarent sive terreat, juvenes, quas domo natalitias largitates expectent, aut expetant, secum magis deliberant, quam quibus modis se Christo Domino hostias offerant, eiq; domicilium in mente præsent. Abusum aliquem festi in coctâ simillâ domoq; missâ quasi in honorem secundinarum b. virginis notat & improbat c. 79. *Trull.* cumq; eadem synodus saltationes ethnicae prohibet c. 61. tale quid fieri solere suo tempore à clericis in festo natalis Christi & luminarium, innuit in scholio Balsamon. Alios Anglorum ludos & convivia ab ethnica imitatione tracta, quibus qui præsideat ex famulis sorte eligitur, ex Polydoro Virgilio is obijciunt, qui festi sanctitatem exosam reddere satagunt Puritani. Sed quò frequentiora hominum vitia sunt, pluribusq; abusibus hæc sancta instituta contaminantur passim, eò nos oportet festi religiosiores esse, quod non aliâ magis de causâ transformare nobis latanas laborat, quam quòd ipsi maximopere displiceat. Sensit jam olim profanas hominum festivitates his sacris irreperere ecclesia, ideoque quorum testimoniis nobis prima illorum celebratio constat, illorum etiam monitis ab omni hoc luxu abstinere discamus. *Nequaquam, inquit Nazianzenus, fores coronemus, non choros instauramus, non compita viarum exornemus* &c. & Ambrosius; *est mihi adversus plerosq; vestrum ait, querela non modica: de iis loquor, qui nobiscum natalem Domini celebrantes, gentilium se feriis dederunt* &c. Tales ne & in Academia nostrâ nascantur querelæ, agite id agamus omnes, ut dum Christum nobis natum esse meditamur, ipsi Christo renascamur, aut quòd jam tam renati simus, omnibus bonis comprobemus. Nostrum hoc proprium bonum est, de quo ut alieno gaudent S. angeli. Simus igitur ejus, qui noster esse voluit, nec, qui beneficio hîc potiores sumus, ad laudandum propterea Deum cœlestibus spiritibus segniores existamus! *P. P. Sub Sigillo Rectorali, in ipso festo Nativit. XXV. Decembris, anni, quem ab incarnatione Christi numeratum à Dionysio, posteritas ad nativitatis hujus æram traxit, MDCLXXXVII.*

ficii, retinemus & nos non tantum, quas om-
diebus servamus, summo mane synaxes, se-
cam à turrium cacuminibus hymni angel-
animos sopore excusso ad vigiles Deo laud-
titiam hujus festi omnem jejuniorum disci-
in quartam vel sextam feriam incidat, veteri
eturiat & stationibus dicat, docet Epiph-
totum *δωδεκαήμερον* jejuniis quondam v-
ad Greg. sacr. p. 35. Cui tamen sententia pr-
quas ipse agnoscit, poenitentia exercitiis lax-
oppositas, & illud Græcorum institutum ad-
in majoribus festis ad usq; vesperam jejuni-
rant communionem, & propterea si The-
incidat, quo jejunare veteri traditione non
dactylis sumtis, quasi temperamento
tudini satis facere jubentur edicto Theoph-
Bev. p. 170. Quod cum Epiphanius verbis me co-
nisi de auctore genuino edicti dubitare, et
conjectura liceat, quam quibus celeberrimus
quâ conjecturâ confirmor, quia etiam Blai-
illam in festis jejunandi disciplinam *καθ' ὄρα*
ecclesie morem appellat. Dies vero festo-
unus videtur dictus esse, cum succedentes a-
martiris Stephani, Johannis Evangelista
rode occisorum vindicaret; nisi quod secul-
Domini addunt, quod hodie simplicitate
dici solet. Sed dignum nostris ecclesiis visu-
ficium, quod humano generi in filio Dei
solennis recordatio, per plures dies prodigi-
merita eminentiore splendore superaret,
cubi pericopis Evangelicis totum triduum
autem sanctas & solennes ferias purâ
rari nostrum est, Cives Academici, atq;
quàm deminuta tempore videatur prisca
etas. Reliquerunt Saturnalia Romanorum in-
trarum sacerrima sacra multos in Christiani-

dominicus
nocte musi-
onem, quæ
excitet. Læ-
tiam, si quando
hebdomade
S. 22. & sic
Menardus
Januarias,
quondam
detur, quod
mensa diffe-
dominicum
quibusdam
iq; conse-
p. 2. synod.
posse fateor,
ra tempora
us vixit, in-
m. lit. T. c. 5.
recentiorem
us non nisi
oria proto-
ium ab He-
es octavam
onis festum
illud bene-
est, ut ejus
in laudes atq;
is etiam ali-
m sit. Has
gione vene-
aucta potius
a Deum pi-
alia idolola-
ores, qui ma-
gis

